

СВІТОВА ЛІТЕРАТУРА

**програма спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів II ступеня
для дітей із затримкою психічного розвитку
з українською мовою навчання
5 класи**

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програму розроблено на підставі Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти (постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1392) із врахуванням Державного стандарту початкової загальної освіти (Постанова Кабінету Міністрів України від 20. 04.2011 р. № 462) та Державного стандарту початкової загальної освіти для дітей з особливими освітніми потребами затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2013 р. № 60. Програма для дітей із затримкою психічного розвитку укладена на основі адаптації державних вимог до загальноосвітньої підготовки учнів та у відповідності з навчальною програмою для загальноосвітніх навчальних закладів «Світова література»¹.

Головна мета вивчення предмета «Світова література» в спеціальних загальноосвітніх навчальних закладах II ступеня для дітей із затримкою психічного розвитку з українською мовою навчання – прилучення учнів до здобутків світової літератури і культури, розвиток творчої особистості (читача), формування в неї гуманістичного світогляду, високої моралі, естетичних смаків, а також якостей громадянина України, який усвідомлює свою належність до світової спільноти.

Завдання вивчення світової літератури в основній школі:

- формування стійкої мотивації до читання художньої літератури, до вивчення світової літератури як скарбниці духовних цінностей людства;
- ознайомлення учнів із затримкою психічного розвитку з найкращими зразками оригінальної й перекладної літератури («золотого» фонду класики і сучасної);
- поглиблення уявлень про специфіку художньої літератури як мистецтва слова;
- формування читацької та мовленнєвої культури;
- розвиток умінь і навичок учнів сприймати, аналізувати й інтерпретувати літературний твір у культурному контексті, у зв'язках з іншими видами мистецтва, в аспекті актуальних питань сучасності й становлення особистості;
- формування поваги до різних мов, культур, традицій, толерантного ставлення до всіх народів, народностей, рас і національностей;
- виховання любові до української мови і літератури як органічної частки світової культури, прагнення до збереження рідної мови, національних традицій і цінностей в умовах глобалізації світу;
- формування духовного світу особистості, її високої моралі, ціннісних орієнтацій;

---

¹ Світова література: програма загальноосвітніх навчальних закладів 5-9 класи; автори: О.М. Ніколенко, К.В. Таранік-Ткачук, С.П. Фоміна, О.В. Ревнивцева, Т.П. Сегеда, Н.В. Онищенко.

- розвиток творчих здібностей, культури спілкування, критичного мислення;
- формування етичних уявлень та естетичних смаків;
- розширення культурно-пізнавальних інтересів особистості.

У програмі реалізовано *нову структуру літературної освіти*, яка затверджена відповідними нормативними документами: Концепція літературної освіти (наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 26.01.2011 р. № 58) і новий Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. Курс світової літератури в 11-річній загальноосвітній школі поділено на три етапи: *5-7 класи – прилучення до читання, 8-9 класи – системне читання, 10-11 класи – творчо-критичне читання*. Вивчення світової літератури в *5 – 7 класах* побудовано на поєднанні *проблемно-тематичного і жанрового принципів*; у *8 – 9 класах – історико-літературного і жанрово-родового принципів*; у *10-11 класах – історико-літературного і мультикультурного принципів*. Така структура дає можливість вивчати твори світової літератури *не тільки за хронологією*, а й за принципом *концентричного розширення* (від простого – до складного, від початкових уявлень про літературне явище або творчість письменника – до поглиблення знань про них). Нова структура літературної освіти реалізує *принцип перспективності* в навчанні, дає можливість учням повертатися до того чи іншого письменника або етапу літератури в різні періоди, виховує у школярів повагу до книги, потребу йти поруч з улюбленими творами й митцями протягом подальшого життя.

Згідно з новою структурою літературної освіти у 5 класах в учнів із затримкою психічного розвитку мають бути сформовані основні вміння й навички роботи з художнім твором, початкові уявлення про творчість письменників, окремі жанри, елементи змісту і форми, їх взаємозв'язок.

Перелік художніх творів для вивчення в 5-му класі укладений відповідно до вікових особливостей дітей на підставі рекомендацій науковців, учителів, психологів, бібліотекарів, а також результатів досліджень кола дитячого і підліткового читання школярів різних вікових категорій.

Програма є основою для календарно-тематичного та поурочного планування, в якому вчитель, враховуючи запропоновану кількість годин на вивчення тем у межах розділу, розподіляє години на вивчення художніх творів і види навчальної діяльності, планує види роботи, що спрямовані на опанування змісту матеріалу та формування вмінь і навичок учнів, опрацювання різних рубрик програми. Це дасть можливість вчителю вільно і творчо підійти до реалізації програми в кожному класі, врахувати інтереси й рівень підготовки учнів, конкретні умови викладання (наявність художніх текстів; використання інформаційно-комунікаційних технологій; рівень володіння учнями іноземними мовами, знання української мови і літератури, історії та інших предметів; підготовка до контрольного оцінювання тощо).

Програма містить *обов'язковий і варіативний компоненти* (відповідно **80%: 20%**). У кожному класі запропоновано теми й твори для обов'язкового

текстуального вивчення, у тому числі поетичні твори для вивчення напам'ять. Варіативний компонент забезпечується можливістю вибору (вчителем і учнями) творів у межах обов'язкових тем, а також для уроків вивчення сучасної літератури, розвитку мовлення, позакласного читання і для уроків із резервного часу. Вибір учнів (в окремих розділах і темах програми) вимагає від учителя відповідного планування уроків, творчості, врахування читацьких інтересів дітей із затримкою психічного розвитку, здатності йти поруч зі своїми вихованцями, допомагати формуванню їхніх духовних потреб та естетичних смаків у сучасний період.

Літературна освіта в основній школі спрямована на розвиток сформованих (у початковій школі) і формування нових компетентностей і компетенцій.

Відповідно до Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти програма зі світової літератури для 5 класів забезпечує розвиток *ключових компетентностей* (уміння вчитися, спілкуватися державною, рідною та іноземними мовами, інформаційно-комунікаційної, соціальної, громадянської, загальнокультурної), а також спрямована на формування *літературної компетентності*, яка передбачає:

- розуміння учнями із затримкою психічного розвитку літератури як невід'ємної частини національної і світової художньої культури;
- усвідомлення специфіки літератури як мистецтва слова, її гуманістичного потенціалу і місця в системі інших видів мистецтва;
- знання літературних творів, обов'язкових для вивчення, ключових етапів і явищ літературного процесу, основних світоглядних позицій видатних письменників, усвідомлення їхнього внеску в скарбницю світової культури;
- оволодіння основними літературознавчими поняттями й застосування їх у процесі аналізу та інтерпретації творів;
- формування якостей творчого читача та розвиток читацького досвіду;
- уміння і навички створення усних і письмових робіт різних жанрів;
- уміння орієнтуватися у світі художньої літератури і культури (класичної і сучасної), оцінювати художню вартість творів, порівнювати їх (у різних перекладах; в оригіналах і перекладах, переспівах; втілення в інших видах мистецтва тощо).

Варто пам'ятати, що в основній ланці спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей із затримкою психічного розвитку продовжують навчатися учні зі стійкими недоліками в навчально-пізнавальній діяльності, які не вдалося в достатній мірі скоригувати в початковій школі. Учням цієї вікової групи притаманна особлива ригідність, інертність мислення, у процесі виконання навчальних завдань домінування інтуїтивно практичного мислення над понятійним, недостатня продуктивність розумових дій – аналізу, абстрагування, узагальнення, суттєве відставання в розвитку причинно-наслідкового мислення, недостатність самоконтролю, низька мотивація до навчальної діяльності. Таким чином, мета та завдання змісту освіти дітей із затримкою психічного

розвитку повинні трансформуватися через пріоритети сучасної освіти і, водночас, враховувати особливості психічного розвитку дітей, мати визначену корекційну спрямованість.

Складовими літературної компетентності є *емоційно-ціннісна, літературознавча, загальнокультурна, компаративна компетенції* особистості, які мають бути сформовані поступово в процесі вивчення світової літератури.

Формування *літературної компетентності* та її складників тісно пов'язано із формуванням *комунікативної компетентності*, розвитком умінь і навичок володіння учнями українською мовою, видами мовленнєвої діяльності, основами культури усного і писемного мовлення.

Викладання світової літератури в спеціальних загальноосвітніх навчальних закладах для дітей із затримкою психічного розвитку з українською мовою навчання здійснюється *українською мовою*. Твори зарубіжних письменників у курсі світової літератури вивчаються *в українських перекладах*.

Компетентнісний підхід реалізовано у «*Державних вимогах до рівня загальноосвітньої підготовки учнів*», які сформульовано комплексно – до кожного розділу програми з метою системного формування компетенцій і компетентностей учнів, актуалізації вивченого і постійного закріплення, поглиблення, розвитку набутих знань, умінь, навичок, підготовки до контрольного оцінювання. Привертає увагу в даній рубриці потреба постійної допомоги учневі у процесі роботи над твором. Вона викликана особливостями психічної діяльності дітей із ЗПР, які часто відволікаються, розгублюються, неспроможні зосередитися на завданні, пригадати вивчене, самостійно здійснити аналіз, зробити висновок про прочитане тощо. У таких випадках педагог мусить своєчасно прийти на допомогу, бути коректним, терплячим, обійтися без нарікань, зауважень.

У програмі зі світової літератури для 5 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей із затримкою психічного розвитку реалізовано *частково цілісний підхід до вивчення художніх творів*. Учні загальноосвітньої школи спроможні самостійно прочитати досить великий за обсягом твір. Школярам із ЗПР це не під силу. Тому вчитель сам знайомить дітей із загальним змістом твору (якщо він досить великий за обсягом), а учні читають виділені фрагменти тексту, які допоможуть скласти характеристику персонажа, охарактеризувати художні засоби, бачити художні деталі тощо. Однак діти повинні розуміти загальний зміст твору, без цього аналіз його деталей не матиме сенсу.

Важливим аспектом підготовки учня із ЗПР до самостійного читання є надання йому в процесі вивчення світової літератури мовної освіти. Працюючи з творами світової літератури учні опановують нормативну літературну мову.

Програма зі світової літератури побудована на підставі *діяльнісного підходу*, що є ключовим для всієї базової і повної загальної середньої освіти. Досягнення належного рівня сформованості вмінь учнів у всіх видах

читацької діяльності, якостей творчого читача, опанування сучасного світу через здобутки художньої літератури, українську та іноземні мови, культуру різних країн і народів – **основний результат вивчення світової літератури в школі.**

У програмі відображено п'ять змістових ліній літературного компонента загальної середньої освіти дітей із затримкою психічного розвитку: **емоційно-ціннісну, літературознавчу, культурологічну, компаративну та корекційно-розвиткову.**

Емоційно-ціннісна лінія забезпечує розкриття гуманістичного потенціалу та естетичної цінності творів світової літератури. Емоційно-ціннісна лінія спрямована на формування духовно-емоційного світу учнів, їх етичних позицій, світоглядних уявлень і переконань, а також на розвиток інтересу учнів до художньої літератури, розширення кола їхнього читання, орієнтування у світі класичної і сучасної літератури (у тому числі у бібліотечних фондах, Інтернет-ресурсах) з метою пошуку необхідної книги, розвитку вмінь і навичок читацької діяльності.

Емоційно-ціннісна лінія втілена передусім у *змісті навчального матеріалу*. До програми вміщено популярні твори для дітей (актуального морального змісту, про національні події, характери, традиції; пригодницькі, детективні, фантастичні, казкові тощо) – для **5 класу**.

Зміст навчального матеріалу в програмі розподілено за розділами й темами, що є *актуальними для учнів* відповідно до їхніх вікових особливостей. У межах кожного розділу й теми виокремлено етичні й естетичні проблеми (аспекти), в анотаціях увиразнено ціннісні характеристики літературних творів (тематика і проблематика, зміст і засоби створення образів, художні особливості та ін.), підкреслено внесок письменників у скарбницю світової літератури й культури, популярність їхніх творів за різних часів.

Вивчення літератури в кожному класі завершує спеціальний розділ *«Сучасна література»*, в якому представлені твори різних жанрів, популярні в різних країнах і пов'язані з проблемами сучасної молоді, тенденціями розвитку сучасного літературного процесу і культури загалом. Розширення кола сучасної літератури в програмі відбувається поступово: від нескладних творів казкового, пригодницького, фантастичного змісту до творів більш складних і за своїм обсягом, і за жанрово-стильовими особливостями, і за проблематикою (моральною, загальнокультурною, історичною, суспільно значущою тощо). Сучасна література має підготувати учнів до входження в сучасний світ, допомогти інтегруватися в соціокультурне середовище, знаходити спільну мову з однолітками різних країн і народів.

На вивчення творів сучасної літератури виділено достатню кількість годин для текстуального вивчення, при потребі можливе їх збільшення за рахунок годин для уроків позакласного читання і резервного часу. Розділ *«Сучасна література»* в кожному класі розрахований на живий діалог учителя й учнів, на *постійне оновлення переліку творів* із урахуванням тенденцій

сучасної літератури й культури, розвитку зв'язків України з іншими країнами та орієнтацією на входження до світової спільноти.

Літературознавча лінія передбачає вивчення літературних творів у єдності змісту і форми, оволодіння учнями основними літературознавчими поняттями й застосування їх у процесі аналізу й інтерпретації художніх творів; розгляд літературних творів, явищ і фактів у контексті літературного процесу; виявлення специфіки літературних напрямів, течій у розвитку світової літератури; розкриття поетикальних (у тому числі жанрово-стильових) особливостей художніх творів; ознайомлення учнів із загальними принципами художнього перекладу, необхідними для текстуральної роботи з перекладною літературою.

Літературознавча лінія втілена у змісті навчального матеріалу і в спеціальній рубриці *«Теорія літератури» (ТЛ)*, що супроводжує кожний розділ програми і де зазначені основні поняття й терміни, які мають знати учні й використовувати їх у процесі аналізу й інтерпретації художніх текстів. Літературознавчі терміни й поняття подано в програмі за принципами науковості (відповідно до розвитку сучасного літературознавства), послідовності (від простих до складних) й концентричності (від елементарних уявлень до їх поглиблення, від загальних понять до їх різновидів і т.д.).

Культурологічна лінія сприяє усвідомленню художньої літератури як важливого складника мистецтва; ознайомленню учнів із фундаментальними цінностями світової художньої культури; розкриттю особливостей творів, літературних явищ і фактів у широкому культурному контексті; висвітленню зв'язків літератури з філософією, міфологією, фольклором, звичаями, віруваннями, культурними традиціями різних народів і національностей; розширенню ерудиції учнів, вихованню їхньої загальної культури, поваги до національних і світових традицій, толерантного ставлення до представників різних культур, віросповідань, рас і національностей.

Культурологічна лінія втілена у відповідній рубриці програми *«Література і культура» (ЛК)*, що супроводжує кожний розділ. У рубриці *«Література і культура»* розкрито зв'язки літератури з іншими видами мистецтва, філософією, міфологією; втілення літературних творів у живописі, музиці, кіно тощо; подано інформацію про літературні музеї, визначні культурні явища різних країн і народів та ін. Зміст даної рубрики має орієнтовний характер, учитель може на власний розсуд використати запропонований культурологічний контекст, розширити його за рахунок іншого матеріалу.

Компаративна лінія забезпечує порівняння літературних творів, явищ і фактів, що належать до різних літератур; встановлення зв'язків поміж українською та зарубіжними літературами (генетичних, контактних, типологічних та ін.); розгляд традиційних тем, сюжетів, мотивів, образів у різних літературах; зіставлення оригіналів і україномовних перекладів літературних творів; увиразнення особливостей української культури й літератури на тлі світової; демонстрацію лексичного багатства і невичерпних

стилістичних можливостей української мови, а також поглиблення знань і розвиток навичок учнів з іноземних мов.

Компаративна лінія реалізована в програмі у рубриці *«Елементи компаративістики» (ЕК)*, поданої до кожного розділу програми. Рубрика «Елементи компаративістики» забезпечує цілісність уявлень учнів про художню літературу та її місце в системі мистецтва і культури, міжпредметні зв'язки (української та світової літератур, світової літератури та історії (української, всесвітньої), світової літератури та мови (української, іноземної) та ін.). Зміст цієї рубрики програми може бути творчо використаний учителем на тих уроках, які, на його думку, якнайкраще дають підстави для компаративних студій, формування в учнів відповідних умінь і навичок. Крім зазначених у програмі компаративних паралелей, учитель може вдатися й до інших, розширити зміст рубрики, але обов'язково з урахуванням вікових особливостей учнів, їх знань з інших предметів, фонових знань тощо.

Згідно з Державним стандартом базової та повної загальної середньої освіти всі освітні галузі повинні мати *українознавче спрямування*, що безпосередньо стосується літературного компонента галузі «Мови і літератури», до якого належить предмет «Світова література». У зв'язку з цим у рубриці *«Україна і світ»* висвітлено взаємозв'язки української та зарубіжних літератур, зв'язки зарубіжних письменників з Україною, особливості втілення української теми в їхніх творах, літературні музеї України та інших країн, здобутки українських письменників та перекладачів творів зарубіжних авторів, багатство української мови й літератури на тлі світової культури. Рубрика «Україна і світ» сприятиме національній самоідентифікації учнів, усвідомленню ними національних цінностей та необхідності їх збереження і примноження в умовах глобалізації світу.

Корекційно-розвиткова лінія – це сукупність форм, методів та напрямів навчально-реабілітаційної роботи з дітьми із особливими освітніми потребами, які визначаються індивідуальними особливостями їх психофізичного розвитку та забезпечують створення умов для засвоєння учнями навчального матеріалу.

Корекційно-розвиткова робота – це комплекс заходів з системного психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами у процесі навчання та виховання, спрямованого на корекцію порушень у дітей із затримкою психічного розвитку шляхом розвитку пізнавальної діяльності, емоційно-вольової сфери, мовлення, особистості дитини в цілому.

Корекційно-розвиткова робота з дітьми із затримкою психічного розвитку передбачає реалізацію основних її *напрямів* у навчально-виховному процесі: розвиток пізнавальної діяльності, мовлення, емоційно-вольової сфери, особистості.

Корекційно-розвиткова лінія окреслює реалізацію низки завдань, спрямованих на удосконалення вмінь здійснювати узагальнення на основі прочитаного твору, функціонально використовувати при читанні засоби художньої виразності, розуміти та коментувати вчинки персонажів,

спостерігати за авторським вибором словника під час діалогів, описів природи. Окремі завдання покликані удосконалювати техніку читання дитини із затримкою психічного розвитку, сприяти усуненню мовленнєвих недоліків тощо. Зміст цієї лінії охоплює завдання, спрямовані на корекцію емоційно-вольової сфери дитини із ЗПР. Це своєрідне передбачення тих морально-етичних, суспільно важливих виховних компетенцій, які можуть прищеплюватися дитині в результаті вивчення того чи іншого художнього тексту і які допоможуть їй повноцінно жити в соціумі у майбутньому.

Етапи літературної освіти відрізняються принципами відбору літературних текстів, змістом навчального матеріалу, державними вимогами до рівня загальноосвітньої підготовки учнів, але поміж ними існує тісний зв'язок і наступність.

Завдання вивчення літератури в 5 класі (прилучення до читання):

- сформувати в учнів із затримкою психічного розвитку стійкий інтерес до літератури, прилучити їх до читання;
- сприяти формуванню моральних якостей школярів засобами літератури, їх національній самоідентифікації, розумінню значення української мови в опануванні здобутків світової культури;
- дати уявлення про зміст і форму художнього твору, їх складники;
- сформувати в учнів основні вміння аналізу та інтерпретації художнього твору;
- сформувати вміння характеризувати літературних персонажів, виявляти засоби виразності;
- дати основні уявлення про оригінал і художній переклад, сформувати елементарні вміння та навички порівняння художніх творів;
- розвивати вміння і навички зв'язного мовлення (усного і писемного) у процесі підготовки різних видів робіт (висловлення власної думки щодо прочитаного, характеристика образу, складання плану твору, написання твору на літературну тему тощо).

Викладання світової літератури в 5 класах здійснюється на підставі дидактичних, літературознавчих та методичних **принципів**:

традиційних (науковість, історизм, зв'язок навчання і виховання, доступність, спрямованість на розвиток учня, особистісний характер читацької діяльності, шкільний аналіз та інтерпретація твору, взаємодія мистецтва й дійсності в естетичній свідомості учня, комунікативність, репрезентативність, країнознавчий підхід та ін.);

нових (ціннісного підходу, нерепресивної свідомості, іманентності, вивчення літератури в контексті розвитку культури й мистецтва, компаративності, діалогізму та ін.).

СВІТОВА ЛІТЕРАТУРА

5 клас

Усього – 35 годин; 1 година в тиждень

текстуальне вивчення творів – 28 годин;

розвиток мовлення – 2 години;

позакласне читання – 2 години;

резервний час – 3 години.

№	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів (за розділами)	Спрямованість корекційно-розвиткової роботи
1	<p>ВСТУП</p> <p>Світова література – духовна скарбниця людства. Роль книги в сучасному житті. Фольклор, його характерні ознаки. Фольклорні жанри різних народів (прислів'я, приказки, загадки, пісні). Гуманістичні цінності, втілені у фольклорних творах різних народів. Література і фольклор.</p> <p>Теорія літератури (ТЛ). Світова література, фольклор, прислів'я, приказка, загадка, пісня.</p> <p>Література і культура (ЛК). Зв'язок фольклорних жанрів із культурними традиціями різних народів і національностей.</p> <p>Україна і світ (УС). Спільні для</p>	<p>Учень (учениця):</p> <p><i>розуміє</i> значення світової літератури в сучасному житті людини й людства; з допомогою вчителя <i>визначає</i> різновиди та характерні риси фольклорних творів (малих жанрів); <i>знає</i> поняття «фольклор», «прислів'я», «приказка», «загадка», «пісня», за навідними запитаннями вчителя <i>розрізняє</i> їх за будовою і художніми особливостями; <i>наводить приклади і розкриває</i> значення (пряме і переносне) 2-3-х прислів'їв, приказок, загадок, пісень; з допомогою вчителя <i>розкриває</i> національну специфіку і загальнолюдський зміст фольклорних</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності.</p> <p>Продовжувати формувати знання про жанри прислів'я», «приказки», «загадки», «пісні».</p> <p>Розвивати вміння пояснювати пряме та переносне значення прислів'їв, приказок, загадок, пісень.</p> <p>Мовленнєвий розвиток.</p> <p>Продовжувати формувати вміння користуватися прислів'ями та приказками у власному мовленні.</p> <p>Формувати вміння взаємодіяти з однолітками в процесі розучування прислів'їв, приказок, загадок, пісень.</p> <p>Розвиток емоційно-вольової сфери та особистості учня.</p> <p>Формувати повагу до духовних скарбів</p>

	<p>українського і зарубіжного фольклору (малих жанрів) теми, сюжети, образи, художні особливості.</p> <p>Елементи компаративістики (ЕК). Схожість і відмінність малих жанрів фольклору різних народів (на рівні окремих компонентів тексту).</p>	<p>творів (малих жанрів) різних народів; демонструє на прикладі самостійно прочитаних творів вплив фольклору на літературу; має уявлення про подібність прислів'їв, приказок, загадок, пісень різних народів.</p>	<p>людства.</p> <p>Формувати усвідомлення гуманістичних цінностей втілених у фольклорних творах у різних народів.</p>
2	<p>КАЗКИ НАРОДІВ СВІТУ</p> <p>Жанрова специфіка фольклорної і літературної казки. Різновиди казок (про тварин, чарівні, соціально-побутові та ін.), їх характерні ознаки.</p> <p>Індійська народна казка «Фарбований шакал». Викриття в образах тварин негативних людських якостей. Філософський зміст казки.</p> <p>Японські народні казки «Іссумбосі, або Хлопчик-Мізичик», «Момотаро, або Хлопчик-Персик» (1 за вибором учителя). Відображення любові до праці, кмітливості, сміливості, ставлення до природи в образах Іссумбосі, Момотаро. Національний колорит японських казок.</p> <p>Китайська народна казка «Пензлик Маляна». Поетизація мистецтва й уславлення образу митця в казці. Значення фантастичних елементів.</p> <p>Арабська народна казка «Сінбад-Мореплавець» (третя подорож).</p>	<p>Учень (учениця): намагається виразно читати тексти казок; визначає головну думку прочитаного (самостійно чи з допомогою вчителя); переказує тексти казок (окремі фрагменти); за навідними запитаннями вчителя висловлює враження і власне ставлення до подій творів; за навідними запитаннями вчителя дає характеристику казкових персонажів, оцінює їхні вчинки, моральні якості; з допомогою вчителя називає основні ознаки фольклорної і літературної казки, демонструє їх прикладами із прочитаних творів; самостійно чи за запитаннями вчителя виявляє елементи будови казок (зачин, основна частина, кінцівка, діалоги, повтори та ін.); розкриває гуманістичний зміст казок, моральні цінності, втілені в них;</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності. Розвивати вміння аналізувати зміст казок про тварин, чарівних, соціально-побутових, здійснювати детальний розбір їх за запитаннями; встановлювати різноманітні зв'язки між предметами, подіями, які описані в казці. Розвивати вміння розрізняти фольклорну та літературну казку.</p> <p>Мовленнєвий розвиток. Розвивати вміння висловлювати власне ставлення до дій персонажів казок та обґрунтувати його. Вправлятися у відповідях на запитання вчителя за змістом прочитаних казок.</p> <p>Розвиток емоційно-вольової сфери. Формувати вміння емоційно реагувати на зміст прослуханої та прочитаної казки, виявляти й усвідомлювати свої почуття.</p>

<p>Утвердження жаги відкриття світу, мужності й людяності в казці. Втілення в образі Сіндбада-Морепоплавця віри в перемогу людини над обставинами.</p> <p>Брати Я. і В. Грімм. «Пані Метелиця», «Бременські музиканти» (1 за вибором учителя). Значення діяльності братів Грімм у збиранні й збереженні фольклору. Моральні цінності в казках. Характеристика образів персонажів. Антитези у пропонованих творах.</p> <p>Олександр Сергійович Пушкін (1799-1837). Вступ по поеми «Руслан і Людмила». «Казка про рибачка та рибку», «Казка про мертву царівну і сімох богатирів» (1 за вибором учителя). Синтез фольклорних і літературних елементів у творчості О. Пушкіна. Система образів. Автор.</p> <p>Ганс Крістіан Андерсен (1805-1875). «Соловей», «Непохитний олов'яний солдатик», «Дикі лебеді» (1 за вибором учителя). Протиставлення «справжнього» і «штучного» в казці «Соловей»; соловей як втілення сили природи й мистецтва; зміни в образі імператора. Утвердження сили кохання й відданості в казці «Непохитний олов'яний солдатик». Боротьба добра і</p>	<p>самостійно чи з допомогою вчителя <i>намагається</i> визначати поняття «антитеза», «алегорія», <i>вирізняє</i> їх у прочитаних текстах, <i>розкриває</i> значення антитези й алегорії у казках; <i>розуміє</i> поняття «автор літературного твору»;</p> <p><i>розкриває</i> національний колорит народних і літературних казок, окремі засоби його створення (деталі побуту, національні образи, мовні засоби та ін.); <i>називає</i> відомих збирачів і авторів казок (Ш. Перро, брати Я. і В. Грімм, О. Пушкін та ін.); <i>знає</i> твори мистецтва, в яких втілені казкові образи й сюжети (живопис, музика, мультиплікація, кіно тощо), за навідними запитаннями вчителя <i>виявляє</i> особливості інтерпретації казкових образів і сюжетів у різних видах мистецтва;</p> <p>самостійно чи з допомогою вчителя <i>порівнює</i> українські та зарубіжні народні казки, встановлює в них окремі спільні елементи (образи, сюжети, особливості будови та ін.); <i>називає</i> імена 2-3-х українських письменників – авторів літературних казок, їхні твори, а також імена 2-3-х відомих українських перекладачів</p>	<p>Розвиток особистості учня.</p> <p>Розвивати вміння розрізняти вчинки персонажів казки, відділяти позитивне від негативного, співчутливо ставитися до персонажів, які потребують допомоги та радіти разом із позитивними героями.</p> <p>Формувати вміння оцінити в казці людські цінності й чесноти та розвивати усвідомлення необхідності послуговуватися ними в житті.</p> <p>Виховувати повагу до літературної творчості японського народу, її самотності.</p>
---	--	---

	<p>зла в казці «Дикі лебеді».</p> <p>Оскар Уайльд (1854-1900). «Хлопчик-зірка». Казкові персонажі, їх характеристика. Основний конфлікт. Символічний зміст назви твору. Еволюція образу головного героя.</p> <p><i>(ТЛ) Антитеза, алегорія, автор, початкові поняття про оригінал і переклад.</i></p> <p><i>(ЛК) Національний колорит казок і засоби його створення. Казкові образи й сюжети у творах мистецтва (живопис, кіно, музика, мультиплікація та ін.).</i></p> <p><i>(УС) Типологічно подібні образи в зарубіжних і українських казках (Іссумбосі – Хлопчик-Мізинчик; Фарбований Шакал – Фарбований Лис та ін.).</i></p> <p><i>(ЕК) Спільні елементи зарубіжних казок (теми, образи, особливості будови). Зіставлення оригіналів (фрагментів) зарубіжних казок з їх українськими перекладами.</i></p>	зарубіжних казок.	
3	<p>ПРИРОДА І ЛЮДИНА</p> <p>Джон Кітс (1795-1821). «Про коника та цвіркуна». Поетизація образу природи у вірші, його ідея («Поезія землі не вмере ніколи...»).</p>	<p>Учень (учениця): <i>виразно читає і емоційно сприймає віршовані й прозові твори; самостійно чи з допомогою вчителя дає визначення термінів «тема», «ідея»,</i></p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності. <i>Розвивати вміння бачити гармонійну сутність природи і людини, що зображена у поетичних творах.</i> Мовленнєвий розвиток.</p>

	<p>Йоганн Вольфганг Гете (1749-1832). «Нічна пісня подорожнього». Зображення взаємозв'язку різних сфер природи й людини в поетичному творі.</p> <p>Генріх Гейне (1797-1856). «Задзвени із глибини...». Втілення краси весняної природи у вірші. Зв'язок із фольклором (пісня).</p> <p>Ернест Сетон-Томпсон (1860-1946). «Снап», «Лобо», «Доміно» (1 за вибором учителя). Авторські спостереження за світом природи. Утвердження любові до всього живого. Зображення художніх образів, їх розкриття в подіях твору.</p> <p><i>(ТЛ) Початкове поняття про вірш. Пейзаж, тема, ідея, епітет, метафора.</i></p> <p><i>(ЛК) Пейзаж у літературі й інших видах мистецтва.</i></p> <p><i>(УС) Майстерність українських перекладачів творів зарубіжних авторів про природу.</i></p> <p><i>(ЕК) Елементи фольклору в літературних творах про природу.</i></p> <p><u>Завершення I семестру (+ 3 год. резерв)</u></p>	<p><i>розкриває їх у прочитаних творах, наводить відповідні цитати; знаходить у творах описи природи (пейзажі), розкриває їх емоційне забарвлення, роль у тексті; визначає ставлення автора до світу природи, з допомогою вчителя знаходить і коментує відповідні цитати; ознайомлений з визначеннями понять «епітет», «метафора», вирізняє їх у прочитаних текстах, встановлює роль у розкритті авторського задуму; за навідними запитаннями вчителя встановлює специфіку літературного пейзажу порівняно з іншими творами мистецтва (живопису, музики); з допомогою вчителя виявляє зв'язок із фольклором прочитаних літературних творів на рівні окремих образів, художніх засобів, жанрових рис (пісня).</i></p>	<p>Формувати вміння милуватися природою, вбачати у ній красу та словесно її характеризувати. Продовжувати формувати вміння робити усний опис природи. Вправлятися в написанні твору-опису (природи) за картиною.</p> <p>Розвиток емоційно-вольової сфери.</p> <p>Розвивати вміння емоційно сприймати віршовані й прозові твори.</p> <p>Розвиток особистості учня.</p> <p>Продовжувати виховувати любов до всього живого та бережливе ставлення до природи в цілому.</p>
4	<p>СВІТ ДИТИНСТВА</p> <p>Марк Твен (1835-1910). «Пригоди Тома Соєра» (скорочено). Світ дорослих і світ дітей у повісті. Том</p>	<p>Учень (учениця):</p> <p><i>намагається виразно читати (в тому числі по «ролях»), коментоване читання) фрагменти текстів;</i></p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності.</p> <p>Розвивати вміння сприймати зміст тексту з вуст учителя та самостійно його відтворювати.</p>

<p>Сойєр і Гекльберрі Фінн. Ставлення автора до своїх героїв. Провідні ідеї твору (дружба, кохання, людяність та ін.).</p> <p>Елеонор Портер (1868-1920). «Поліанна». Щирість, мужність і оптимізм героїні твору, її вплив на життя міста. Поліанна та її друзі. Художні засоби розкриття образу Поліанни. Ідея радості життя й відкриття світу у творі.</p> <p><i>(ТЛ) Портрет. Початкові поняття про сюжет, повість, роман.</i></p> <p><i>(ЛК) Втілення сюжетів творів Марка Твена і Е. Портер у кіно, живописі, графіці та інших видах мистецтва. Популярність образів улюблених книг серед дітей різних країн.</i></p> <p><i>(УС) Українські перекладачі творів Марка Твена, Е. Портер.</i></p> <p><i>(ЕК) Том Сойєр і Гекльберрі Фінн. Том Сойєр і Поліанна.</i></p>	<p><i>має початкові уявлення про «сюжет» (як художню послідовність подій); називає елементи сюжету (експозиція, зав'язка, розвиток дії, кульмінація, розв'язка), визначає їх у творах (з допомогою вчителя); розповідає про основні події прочитаних творів Марка Твена і Е. Портер; переказує окремі розділи (фрагменти) прозових текстів; з допомогою вчителя розуміє поняття «портрет», визначає у тексті портрети персонажів; з допомогою вчителя характеризує образи персонажів, дає оцінку їхнім моральним якостям, вчинкам; за навідними запитаннями вчителя визначає окремі художні засоби створення образів персонажів (портрет, вчинки, мова, ставлення до інших тощо); має початкові уявлення про поняття «повість», «роман», намагається розрізнати їх жанрові ознаки на прикладі прочитаних творів; за навідними запитаннями вчителя порівнює образи Тома Сойєра і Гекльберрі Фінна, Тома Сойєра і Поліанни, визначає схожість і відмінність між ними (на рівні рис характеру).</i></p>	<p>Мовленнєвий розвиток.</p> <p>Продовжувати удосконалювати вміння словесно характеризувати образи персонажів.</p> <p>Розвивати вміння робити письмову порівняльну характеристику Тома Сойєра і Гекльберрі Фінна.</p> <p>Вправлятися в умінні складати листа до Клубу Полліанни.</p> <p>Розвиток емоційно-вольової сфери.</p> <p>Вправлятися в умінні оцінювати моральні якості й вчинки героїв творів.</p> <p>Розвиток особистості учня.</p> <p>Формувати вміння бачити цінності дитинства, описані у літературному творі, а також у особистому житті.</p> <p>Виховувати стійкість, мужність у подоланні складних життєвих ситуацій; сприяти формуванню життєвих компетенцій.</p> <p>Сприяти усвідомленню значення в житті людини віри в позитив.</p>
--	--	---

5	<p align="center">СИЛА ТВОРЧОЇ УЯВИ</p> <p>Льюїс Керролл (1832-1898). «Аліса в Країні Див». Творча історія книги, її зв'язок із біографією письменника та життям Англії «вікторіанської» доби. Образ Аліси, світ її уяви і захопливі пригоди. Персонажі, які оточують героїню. Особливості художньої мови твору.</p> <p>Марина Іванівна Цветасва (1892-1941). «Книги в червоній палітурці». Чарівний світ літератури й мистецтва у вірші М.І. Цветаєвої. Знайомі образи з прочитаних книг (Том Соєр, Гекльберрі Фінн та ін.). Образ ліричної героїні, котра любить читати. Роль літературних і музичних асоціацій у творі.</p> <p><i>(ТЛ) Початкові поняття про фантастику. Поглиблення понять про казку (літературну), повість, вірш.</i></p> <p><i>(ЛК) Втілення сюжету повісті-казки Л. Керрола «Аліса в Країні Див» у різних видах мистецтва (кіно, мультиплікація, музика та ін.). Продовження книги («Аліса в Задзеркаллі»).</i></p> <p><i>(УС) Переклади й видання книг Л. Керрола.</i></p> <p><i>(ЕК) Порівняння фрагментів оригіналу</i></p>	<p>Учень (учениця): знає основні відомості про письменника Л. Керрола, переклади його книг; розповідає про творчу історію книги «Аліса в Країні Див»; переказує зміст основних епізодів твору Л. Керрола; з допомогою вчителя описує і характеризує образ Аліси, а також персонажів, що її оточують; за навідними запитаннями вчителя визначає ознаки казки й повісті у творі Л. Керрола; виявляє особливості художньої мови повісті-казки «Аліса в країні Див» на підставі перекладу; дає визначення поняття «фантастика», виявляє фантастичні елементи у творі Л. Керрола (самостійно чи з допомогою вчителя); розуміє особливості розвитку сюжету в ліричному творі М.І. Цветаєвої (як плин почуттів, спогадів, роздумів, образів); характеризує образ ліричної героїні вірша М. Цветаєвої «Книги в червоній палітурці», світ її захоплень; розповідає про свої улюблені книги, мистецькі уподобання.</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності. Розвивати творчу уяву, фантазію, наочно-образне мислення.</p> <p>Мовленнєвий розвиток. Продовжувати формувати вміння переказувати зміст основних епізодів творів. Вправлятися в умінні описувати та характеризувати образи Аліси та ліричної героїні вірша М. Цветаєвої «Книги в червоній палітурці».</p> <p>Розвиток емоційно-вольової сфери. Розвивати вміння усвідомлювати та розуміти емоції і почуття героїв літературних творів.</p> <p>Розвиток особистості учня. Формувати прагнення до пізнання законів світу й суспільства, до самоосвіти та вироблення в собі кращих моральних якостей.</p>
---	--	---	--

	<i>й перекладу повісті-казки Л. Керрола «Аліса в Країні Див». Елементи казки у творі.</i>		
6	<p>СУЧАСНА ЛІТЕРАТУРА У КОЛІ ДОБРИХ ГЕРОЇВ (1-2 твори за вибором учнів і вчителя)</p> <p>Роальд Дал (1916-1990). «Чарлі і шоколадна фабрика». Цікаві пригоди хлопчика Чарлі та його друзів на казковій шоколадній фабриці містера Вонкі. Доброта і щирість головного героя.</p> <p>Туве Янсон (1914-2001). «Комета прилітає», «Капелюх чарівника», «Зима-чарівниця» (1 за вибором). Чарівність художнього світу твору. Його персонажі, втілення в них ідей доброти, щирості, сімейних цінностей.</p> <p>Пауль Маар (нар. 1937). «Машина для здійснення бажань, або Суботик повертається в суботу». Яскравість художнього світу твору. Оптимістичний образ Суботика, його віра в силу думки й фантазії. Реальне і фантастичне у творі. Елементи фольклору (казки) та їх значення для розкриття головної ідеї – реалізації мрій, бажань і прагнень особистості.</p> <p><i>(ТЛ) Персонаж і герой літературного</i></p>	<p>Учень (учениця): <i>називає імена популярних сучасних письменників, їхні твори для дітей; переказує зміст прочитаних творів; з допомогою вчителя розкриває особливості сюжету; за навідними запитаннями вчителя визначає актуальні ідеї творів; характеризує образи персонажів у їхніх вчинках, ставленні до інших (самостійно чи з допомогою вчителя); висловлює власне судження щодо подій і вчинків героїв; розрізняє поняття «персонаж» (як втілення загального в конкретному, дійова особа у творі) і «герой» (персонаж із яскравими індивідуальними рисами, рушій сюжету, центр твору), розкриває специфіку їх зображення у прочитаних творах; за навідними запитаннями вчителя зіставляє образи дітей класичної і сучасної літератури (прочитаних упродовж року); розповідає про свої улюблені твори сучасної літератури, пояснює, чому саме вони привернули увагу;</i></p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності. Розвивати вміння сприймати зміст тексту з вуст учителя та самостійно його відтворювати.</p> <p>Мовленнєвий розвиток. Формувати вміння використовувати цитати, план з метою характеристики літературного героя, добирати в тексті приклади для розкриття пунктів цього плану.</p> <p>Продовжувати удосконалювати уміння характеризувати літературних персонажів – дітей, а також своїх однокласників.</p> <p>Розвиток емоційно-вольової сфери. Розвивати розуміння того, що образи персонажів розкриваються через аналіз їхніх вчинків, ставлення до інших людей.</p> <p>Розвиток особистості учня. Виховувати в учнів доброту і терплячість.</p>

	<p>твору.</p> <p>(ЛК) Твори сучасного мистецтва (література, кіно, театр та ін.) для дітей і про дітей.</p> <p>(УС) Сучасні дитячі літературно-художні видання (журнали, газети тощо).</p> <p>(ЕК) Дитячі персонажі в класичній і сучасній літературі: динаміка змін.</p>	<p>знає сучасні літературно-художні видання для дітей, характеризує їх частково і в окремих частинах – рубрики, окремі твори, ілюстрації та ін.</p>	
7	<p>ПІДСУМКИ</p> <p>Узагальнення і систематизація навчального матеріалу.</p> <p><u>Завершення II семестру (+ 3 год. резерв)</u></p>	<p>Учень (учениця):</p> <p>знає імена авторів і відомих українських перекладачів творів зарубіжних письменників, що вивчалися впродовж року;</p> <p>з допомогою вчителя <i>розкриває</i> ідейно-художній зміст прочитаних творів;</p> <p>з допомогою вчителя <i>виявляє</i> набуті вміння й навички елементів аналізу та інтерпретації окремих компонентів тексту (сюжету, персонажів, художніх особливостей тощо);</p> <p>розповідає зміст цілого твору, уривків твору, які найкраще запам'ятав.</p>	<p>Розвиток пізнавальної діяльності.</p> <p>Знає імена авторів і відомих українських перекладачів творів, що вивчалися впродовж навчального року.</p> <p>Мовленнєвий розвиток.</p> <p>Уміє розповідати зміст творів, уривки творів, що вивчалися впродовж навчального року.</p>
	<p>Для вивчення напам'ять</p> <p>Й. В. Гете. «Нічна пісня подорожнього»</p> <p>Г. Гейне. «Задзвени із глибини...»</p>		

Програму підготувала: Омельченко І.М., кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник лабораторії інтенсивної педагогічної корекції Інституту спеціальної педагогіки НАПН України.

СПИСОК ТВОРІВ ДЛЯ ДОДАТКОВОГО ЧИТАННЯ
Для уроків позакласного читання і уроків із резервного часу
(за вибором учителя)

5 клас

- Арабські казки. «Про Аладдіна і чарівну лампу», «Розповідь про царя Шахріяра» (1-2 за вибором)
- Бернетт Ф. Е. «Таємничий сад», «Маленький лорд Фаунтлерой», «Маленька принцеса» (1-2 за вибором)
- Бюргер Г. і Распе Р.Е. «Дивовижні пригоди, подорожі й бойові подвиги барона Мюнхгаузена»
- Гаршин В. «Жабка-мандрівниця»
- Гауф В. «Маленький Мук»
- Гофман Е.Т.А. «Лускунчик»
- Есенін С.О. «Біла береза», «Пісня про собаку» та інші вірші про природу (1-2 за вибором)
- Кестнер Е. «Еміль та детективи», «Крихта та Антон»
- Керролл Л. «Аліса в Задзеркаллі»
- Кіплінг Р.Дж. «Мауглі», «Рікі-Тікі-Таві»
- Коллоді К. «Піночкіо»
- Корчак Я. «Король Матіуш Перший»
- Крюс Дж. «Флорентіна»
- Лагерлеф С. «Дивовижна подорож Нільса Хольгерсона з дикими гусаками Швецією», «Свята ніч»
- Ліндгрєн А. «Пєппі Довгапанчоха», «Малюк і Карлсон», «Пригоди Калле Блюмквіста» (1-2 за вибором)
- Маршак С.Я. «Дванадцять місяців»
- Мілн А. «Вінні-Пух та всі-всі-всі»
- Одоевський В. Ф. «Містечко в табакерці»
- Перро Ш. Казки (1-2 за вибором)
- Родарі Дж. «Казки по телефону»
- Родарі Дж. «Пригоди Цибуліно», «Пригоди Джельсоміно в Країні брехунів» (1 за вибором)
- Російські народні казки. «Василиса Прекрасна» та ін. (1-2 за вибором)
- Сетон-Томпсон Е. «Ведмежа Джонні», «Мустанг-іноходець»(1-2 за вибором)
- Чапек К. «З погляду кішки»
- Японські казки. «Жабка з Кіото і жабка з Осака» та ін. (1-2 за вибором)
- Із сучасної літератури**
- Буличов К. Цикл «Аліса» (1-2 твори за вибором), «Навколо світу за три години»
- Екгольм Я.У. «Людвігові хитрому – ура! ура! ура!»
- Маар П. «Пан Белло і блакитне диво», «Що не день, то субота», «Китобус, або Нові п'ятки для Суботика» (1-2 за вибором)

Стронг Дж. «Кімнатні пірати», «Розшукується ракета на чотирьох лапах», «Гармидер у школі» (1-2 за вибором)

Додаток 2

Сучасна науково-методична література для вчителя

Нормативні документи

1. Про загальну середню освіту. Верховна Рада України (Закон від 13.05.1999 р № 651-XIV): <http://pedpresa.com.ua/documents/view/2>
2. Концепція літературної освіти в 11-річній загальноосвітній школі (наказ МОН № 58 від 26.01.2011р.) // Директор школи (Шкільний світ). – 2011. – № 27/28. – С. 58-63; http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/13508/
3. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. Освітня галузь «Мови і літератури» (Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1392) // Інформаційний збірник та коментарі Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України. – 2012. – № 4-5. – С. 3-56; <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-p>.

Монографії, посібники, словники, довідники

1. Абрамович С.Д. Священні книги людства. Веди, Авеста, Біблія, Коран / С.Д. Абрамович. – Харків: Веста: Видавництво «Ранок», 2003. – 192 с. (Серія «Бібліотека вчителя зарубіжної літератури»)
2. Бандура О. Теорія літератури в тезах, дефініціях, таблицях: Навчальний довідник / О. Бандура, Г. Бандура. – К.: Шкільний світ, 2008. – 128 с. – (Бібліотека «Шкільного світу»).
3. Волошина Н. Й. Наукові основи методики літератури: Посібник / Н. Й. Волошина, О. М. Бандура, О. А. Гальонка та ін.; [за ред. Н. Й. Волошиної] – К. : Ленвіт, 2002. – 344 с.
4. Волощук Е. Технэ майевтике: Теория и практика анализа литературного произведения / Е. Волощук, Б. Бегун // Тема. – 1977. – № 1/2. – 248 с.
5. Давиденко Г.Й., Стрельчук Г.М., Гринчак Н.І. Історія зарубіжної літератури ХХ ст.: Навчальний посібник / Г.Й. Давиденко, Г.М. Стрельчук, Н.І. Гринчак. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 488 с.
6. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології / І. Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
7. Зарубіжна література ХІХ століття: Посібник [за ред. О.М. Ніколенко, В.І. Мацапури]. – К. : ВЦ «Академія», 1999. – 360 с. (Серія «Відкритий урок»)
8. Зарубіжна література ХХ століття: Посібник [за ред. О.М. Ніколенко, Т.М. Конєвої]. – К. : ВЦ «Академія», 1998. – 320 с. (Серія «Старшокласникам і абітурієнтам»)
9. Затонский Д.В. Модернизм и постмодернизм: мысли об извечном коловращении изящных и неизящных искусств / Д.В. Затонский. – М. : АСТ: Фолио, 2000. – 256 с. (Серія «Мастера»)
10. Зубрицька М. Ното legens: читання як соціокультурний феномен / М. Зубрицька. – Львів : Літопис, 2004. – 352 с.

11. Ісаєва О. О. Організація та розвиток читацької діяльності школярів при вивченні зарубіжної літератури: Посібник для вчителя / О. О. Ісаєва. – К. : Ленвіт, 2000. – 184 с.
12. Ісаєва О.О. Теорія і технологія розвитку читацької діяльності старшокласників у процесі вивчення зарубіжної літератури : Монографія / О. О. Ісаєва. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2003. – 380 с.
13. Історія зарубіжної літератури ХХ ст.: Навчальний посібник / В.І. Кузьменко, О.О. Гарачковська, М.В. Кузьменко та ін. — К.: ВЦ «Академія», 2010. – 496 с. (Серія «Альма матір»)
14. Кирилюк З. В. Зарубіжна література. Античність. Середньовіччя. Відродження. Бароко. Класицизм: Посібник для вчителя / З. В. Кирилюк. – Тернопіль : Астон, 2002. – 259 с.
15. Кичук Н. Формування творчої особистості вчителя / Н. Кичук. – К. : Либідь, 1991. – 222 с.
16. Клименко Ж. В. Теорія і технологія вивчення перекладних художніх творів у старших класах загальноосвітньої школи / Ж. В. Клименко. – К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2006. – 340 с.
17. Клименко Ж. В. Зарубіжна література. Позакласні заходи. 5-6 класи: Посібник для вчителя / Ж. В. Клименко, О. О. Ісаєва – Харків: Веста : Видавництво «Ранок», 2004. – 128 с.
18. Клименко Ж. В. Зарубіжна література. Позакласні заходи. 7 -8 класи: посібник для вчителя / Ж. В. Клименко, О. О. Ісаєва. – Харків: Веста : Видавництво «Ранок» , 2004. – 128 с.
19. Куцевол О. М. Методика викладання української літератури (креативно-інноваційна стратегія) / О.М. Куцевол. – К.: Освіта України, 2009. – 494 с.
20. Куцевол О.М. Світ Шекспіра: Посібник для вчителя / О.М. Куцевол. – Харків: Веста: Видавництво «Ранок», 2003. – 288 с. (Серія «Бібліотека вчителя зарубіжної літератури»)
21. Лексикон загального та порівняльного літературознавства. – Чернівці : Золоті литаври, 2011. – 636 с.
22. Літературознавча енциклопедія: у 2-х томах / автор-укладач Ю. І. Ковалів. – К. : ВЦ «Академія», 2007. – 445 с.
23. Літературознавчий словник-довідник / Р.Т. Гром'як, Ю.І. Ковалів та ін. – К. : ВЦ «Академія», 1997. – 752 с. (Серія «Nota bene»)
24. Матвіїшин В.Г. Український літературний європеїзм / В.Г. Матвіїшин. – К. : ВЦ «Академія», 2009. – 264 с.
25. Мацевко-Бекерська Л.В. Методика викладання світової літератури: Навчально-методичний посібник / Л.В. Мацевко-Бекерська. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – 320 с.
26. Методика преподавания литературы [под ред. О. Богдановой]. – М.: Академия, 2000. – 400 с.
27. Мірошніченко Л. Ф. Методика викладання світової літератури в середніх навчальних закладах: Підручник / Л. Ф. Мірошніченко – К. : Видавничий дім «Слово», 2010. – 432 с.

28. Мірошніченко Л. Ф., Дишлюк Ю.М. Зарубіжна література. Позакласні заходи. 9-11 кл. : Посібник для вчителя / Л. Ф. Мірошніченко, Ю. М. Дишлюк. – Харків : Ранок, 2004. – 208 с.
29. Мойсеїв І. Зарубіжна література в людинотворчому вимірі / І. Мойсеїв. – К. : Генеза, 2003.
30. Наливайко Д.С., Шахова К.О. Зарубіжна література ХІХ ст. Доба романтизму / Д.С. Наливайко, К.О. Шахова. – К. : Заповіт, 1997. – 464 с.
31. Наукові основи методики літератури [за ред. Н. Волошиної]. – К. : Ленвіт, 2002. – 344 с.
32. Ніколенко О.М. Бароко. Класицизм. Просвітництво: Посібник для вчителя / О.М. Ніколенко. – Харків: Веста : Видавництво «Ранок», 2003. – 224 с. (Серія «Бібліотека словесника»)
33. Ніколенко О.М. Поезія французького символізму (Ш. Бодлер, П. Верлен, А. Рембо): Посібник для вчителя / О.М. Ніколенко. – Харків: Веста: Видавництво «Ранок», 2003. – 144 с. (Серія «Бібліотека словесника»)
34. Ніколенко О.М. Романтизм у поезії (Г. Гейне, Дж. Г. Байрон, А. Міцкевич, Г. Лонгфелло): Посібник для вчителя / О.М. Ніколенко. – Харків: Веста : Видавництво «Ранок», 2003. – 176 с. (Серія «Бібліотека словесника»)
35. Ніколенко О. М., Куцевол О.М. Сучасний урок зарубіжної літератури: Посібник. 5-11 класи / О. М. Ніколенко, О. М. Куцевол – К. : ВЦ «Академія», 2003. – 288 с.
36. Ніколенко О.М., В.І. Мацапура. Літературні епохи, напрями, течії / О.М. Ніколенко, В.І. Мацапура. – К. : Педагогічна преса, 2004. – 128 с.
37. Ніколенко О.М., О.В. Орлова, Т.М. Конєва. Зарубіжна література: Тести: Посібник / О.М. Ніколенко та ін. – К. : ВЦ «Академія», 2007. – 352 с.
38. Ніколенко О.М., І.О. Філіна. Філософія життя у китайській та японській літературах (Лі Бо, Ду Фу, Мацуо Басьо та ін.): Посібник для вчителя. – Харків : Веста : Видавництво «Ранок», 2003. – 192 с. (Серія «Бібліотека вчителя зарубіжної літератури»)
39. Нямцу А. Е. Идеи и образы Нового Завета в мировой литературе. Часть 1 / А.Е. Нямцу. – Черновцы: Рута, 1997. – 328 с.
40. Нямцу А.Є. Міф. Легенда. Література / А.Є. Нямцу. – Чернівці: Рута, 2007. – 520 с.
41. Нямцу А.Е. Основы теории традиционных сюжетов / А.Е. Нямцу. – Черновцы: Рута, 2003. – 80 с.
42. Оліфіренко С. М. Мандрівка Інтернет-сторінками зарубіжної літератури: Посібник для вчителів і учнів 8-11 класів / С. М. Оліфіренко – Київ: Грамота, 2007. – 344 с.
43. Пасічник Є. Методика викладання української літератури в середніх навчальних закладах / Є. Пасічник. – К. : Ленвіт, 2000. – 384 с.
44. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: науково-методичний посібник; [за ред. О. І. Пометун] – К. : АСК, 2004 – 192 с.
45. Професія – вчитель літератури: Словник-довідник [упор. Т. Чередник]. – Тернопіль: Мандрівець, 2009. – 140 с.
46. Ситченко А. Л. Методика викладання літератури: Термінологічний

- словник [за ред. А. Л. Ситченко] / А. Л. Ситченко, В. І. Шуляр, В. В. Гладишев. – К. : Видавничий дім «Ін Юре», 2008. – 132 с.
47. Ситченко А. Навчально-технологічна концепція літературного аналізу / А. Ситченко. – К. : Ленвіт, 2004.
48. Словник художніх засобів і тропів / автор-укладач В.Ф. Святовець. – К. : ВЦ «Академія», 2011. – 176 с. (Серія «Nota bene»)
49. Сучасна літературна компаративістика: стратегії і методи. Антологія [за заг. ред. Д.С. Наливайка]. – К. : Видавничий дім «КМ Академія», 2009. – 487 с.
50. Таранік-Ткачук К.В. Від Вітмена до Маркеса: Матеріали до уроків зарубіжної літератури / К.В. Таранік-Ткачук. – Тернопіль : Мандрівець, 2005. – 196 с. ; Біла церква : Дельфін, 2011. – 220 с.
51. Таранік-Ткачук К.В. Стилiстичний аналіз художнього твору на уроках зарубіжної літератури / К.В. Таранік-Ткачук. – К.: Грамота, 2008. – 128 с.
52. Чижевський Д.І. Історія російської літератури ХІХ століття. Романтизм / Д.І. Чижевський. – К.: ВЦ «Академія», 2009. – 216 с. (Серія «Альма-матер»)
53. Чижевський Д.І. Історія української літератури / Д.І. Чижевський. – К. : ВЦ «Академія», 2003. – 568 с. (Серія «Альма-матер»)
54. Чижевський Д.І. Порівняльна історія слов'янських літератур / Д.І. Чижевський. – К.: ВЦ «Академія», 2005. – 288 с. (Серія «Альма-матер»)
55. Шалагінов Б.Б. Зарубіжна література від античності до початку ХІХ сторіччя: Історико-естетичний нарис / Б.Б. Шалагінов. – К.: Видавничий дім «КМ Академія», 1994. – 360 с.
56. Шалагінов Б.Б. Шлях Гете. Життя, філософія, творчість: Посібник для вчителя / Б.Б. Шалагінов. – Харків: Веста: Видавництво «Ранок», 2003. – 288 с. (Серія «Бібліотека вчителя зарубіжної літератури»)
57. Штейнбук Ф. М. Методика викладання зарубіжної літератури в школі: Навчальний посібник / Ф. М.Штейнбук. – К. : Кондор, 2007. – 313 с.

Періодичні фахові видання

1. Всесвіт: фаховий журнал світової літератури. – К. : Видавничий дім «Всесвіт»: <http://vsesvit-journal.com>
2. Всесвітня література в середніх навчальних закладах України: науково-методичний журнал Міністерства освіти і науки України. – К. : Педагогічна преса; Всесвітня література в сучасній школі: науково-методичний журнал Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України (з 2012 р.). – К. : Педагогічна преса: <http://pedpresa.com.ua/magazines/view/4/>
3. Зарубіжна література в школах України: науково-методичний журнал. – К. : Антросвіт: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/zlvsh/index
4. Вікно в світ. Зарубіжна література: наукові дослідження, історія, методика викладання: науково-методичний журнал. – К. : Незалежний центр наукових досліджень зарубіжної літератури.

5. Всесвітня література та культура: науково-методичний журнал. – К. : Антросвіт.
6. Зарубіжна література: науково-методична газета. – К. : Шкільний світ: <http://literatura@1veresnya.com.ua>
7. Зарубіжна література в школі: науково-методичний журнал. – Харків : Основа.
8. Слово і Час: науково-теоретичний журнал. – К.: Національна академія наук України, Інститут літератури імені Тараса Шевченка, Національна спілка письменників України: <http://www.slovoichas.in.ua>

Сайти бібліотек

1. Бібліотека світової літератури – оригінали та переклади (Library of the world literature – original texts and translations): <http://ae-lib.narod.ru>.
2. Державна бібліотека України для юнацтва: <http://www.4uth.gov.ua/>
3. Національна бібліотека України для дітей: www.chl.kiev.ua/.
4. Національна парламентська бібліотека України: <http://www.nplu.org/>
5. Львівська обласна бібліотека для дітей : <http://kazkar.at.ua/lodb.org.ua/>
6. Електронна бібліотека української літератури (зарубіжна література): <http://ukrlib.com>.
7. Бібліотека українського центру: <http://ukrcenter.com>.
8. Дитячий сайт «Казкар»: <http://kazkar.at.ua/>